

VAGA
24H LABORAL
CONSUM
CURES
ESTUDIANTS

8M

Volem aturar el món

Ho hem tornat a fer totes juntes. Per tercer any consecutiu, aquest 8 de Març convoquem la Vaga Internacional de Dones.

En centenars d'assemblees realitzades durant els mesos anteriors, amb dones de totes les edats i orígens, des de contextos i visions diversos. Dones amb una llarga experiència en la lluita feminista i altres incorporades en les darreres convocatòries. Totes amb una idèntica determinació i entusiasme i amb un objectiu comú: el 8M volem aturar el món.

La vaga feminista de l'any passat va representar un punt d'inflexió en la lluita de les dones pels nostres drets. Totes juntes vam fer del feminisme un moviment global: carrers, centres de treball, mitjans de comunicació, xarxes socials, discursos polítics o agendes dels governs van ser ocupades de manera omnipresent per la lluita de les dones. A la vista d'aquell èxit, una gran quantitat de països han anat sumant-se a la iniciativa d'aturar-ho tot. Per això, la d'enguany serà una jornada encara més ambiciosa que la de 2018.

Un moviment en ascens

En els darrers anys, pas a pas, la vaga feminista s'ha consolidat com un moviment global: des de la parada simbòlica de dues hores (2017) a la vaga general (2018) i al

salt geogràfic d'enguany: el 8M de 2019 pintarem de morat tot el mapa mundi.

Però no hi tindrem prou amb això, perquè aquest dia de visibilitat està encara emboirat pels altres 364 d'un ostentós silenci patriarcal. Amb la tercera gran vaga feminista volem aturar el món de veritat, no només durant una jornada: aturar les injustícies que patim dia a dia a totes les latituds i dir prou a qualsevol intent –vinga d'on vinga– de retallar uns drets que han costat segles d'aconseguir.

En tots els racons del món, seguim patint discriminació només pel fet de ser dones. Tot i això, hi ha països on la situació és més molt més greu i que reclamen la nostra atenció i solidaritat. Però també en els nostres entorns més pròxims, victòries del feminisme i dels moviments pels drets humans que semblaven intocables estan ara amenaçades per forces polítiques reaccionàries, altaveus del pitjor patriarcat al que hem de parar-li els peus.

Les dones no permetrem que retallen els nostres drets i, amb el suport de la gent defensora de la justícia i la igualtat, no farem cap pas enrere. La lluita feminista és el camí que hem triat, l'opció que ens manté unides i més fortes. Per eixa senda seguim compromeses a continuar avançant.

Llums i ombres del Pacte sobre violència de gènere

→pàg. 3

Aparadores: molta faena amb sous de misèria

→pàg. 4

"Al camp, la dona a l'ombra de l'home"

Entrevista amb Isabel Navarro

→pàg. 5

Ecofeminisme: la lluita per la vida

→pàg. 8

OPINIÓ

EDITORIAL

Una Vaga General en tots els espais vitals: treball, estudis, consum, cures

Anem a totes

Venim de lluny, tenim una llarga història i un recorregut de molts 8 de Març al carrer i amb la paraula per a subvertir el discurs heteropatriarcal, racista i neoliberal. Perquè volem canviar l'ordre d'aquest món.

Formem part d'un moviment feminista divers, intergeneracional, creixent, en nombre i en energia. Som milions de dones disposades a lluitar per les nostres vides, per un altra societat possible, i anem a totes.

Amb la força col·lectiva, en els darrers anys hem obert espais i aconseguit alguns canvis, però no són tots els que necessitem ni són totes les dones beneficiades. Les nostres vides segueixen marcades per desigualtats, violències masclistes, precarietat, processos d'exclusió, expulsió de les nostres vivendes, racisme, manca de coresponsabilitat en els treballs de cures...

La vaga feminista d'aquest 8 de Març no és una aturada laboral més: serà una Vaga General en tots els espais de la vida. Perquè la participació de les dones

és nuclear en totes les seues esferes i, a més del treball, la vaga s'estendrà a altres espais: les cures, el consum, la vida estudiantil i associativa.

La vaga és de totes i la construïm entre totes perquè cadascuna de nosaltres pot participar i ha de tindre el seu espai. Les possibilitats per a implicar-se en la vaga són diferents per a cadascuna, doncs estem travessades per desigualtats i precarietats que ens situen en llocs molt diversos enfront del treball assalariat, l'exercici dels nostres drets, la formació i la participació ciutadana segons la nostra procedència, classe, ètnia, situació migratòria, edat, orientació sexual, identitat i/o expressió de gènere i habilitats. En la vaga feminista totes podem trobar una forma de participar.

El nostre és un moviment, transfronterer i transcultural, un moviment internacional divers que planta cara a l'ordre patriarcal, racista, colonitzador, capitalista i depredador del medi ambient. La nostra proposta suposa un nou sentit comú: plantejem una altra

forma de veure, d'entendre i d'estar en el món i de relacionar-nos.

Unides, per una vida digna

Per això estem compromeses amb les lluites contra les violències masclistes, pel dret a decidir sobre el nostre cos i la nostra vida, per la justícia social, l'habitatge, la salut, l'educació, la sobirania alimentària i el laïcisme. De les lluites que protagonitzen dones que defensen les seues terres i els recursos dels seus pobles, fins i tot arriscant la seua vida, amenaçades per l'extractivisme, les empreses transnacional, i els tractats de lliure comerç; contra velles i les noves formes d'explotació i moltes altres lluites col·lectives.

Som activament antiracistes, estem contra la llei d'estrangeria i els murs que alça el Nord global; som antimilitaristes i estem contra les guerres, que obliguen les dones a migrar; ens oposem als Estats autoritaris i repressors que imposen lleis mordassa i criminalitzen la protesta i la resistència feminista.

Enfront de les reaccions patriarcales per l'avanç de les dones en l'assoliment dels nostres drets, i enfront de les forces polítiques reaccionàries, que situen dones i migrants com a objectius de l'ofensiva ultraliberal i patriarcal, ens unim al crit global llançat per altres dones al Brasil, els EUA, Itàlia, Índia i altres parts del món.

Tenim una proposta positiva perquè totes i tots, des de la nostra diversitat, tinguem una vida digna. Defensem una forma de conviure i ho volem fer totes, unides, enfortint les nostres aliances amb altres moviments socials. Així ens enfrontem als qui fan política des de la mentida i el menyspreu a les dones, des de la por, la victimització i el ressentiment. I en el procés de reconèixer i defensar els nostres drets desenvolupem llaços de suport i solidaritat entre totes.

Volem ocupar l'espai públic, reapropriar-nos de la decisió sobre el nostre cos i la nostra vida, reafirmar la força política de les dones, lesbianes i trans i preservar el planeta on vivim.

Per tot això, el 8M pararem per complet el nostre treball de cures i domèstic, el treball remunerat, el consum, els nostres estudis i el nostre activisme. Tornarem a demostrar que sense nosaltres ni es produeix ni es reprodueix. Un any més, anem a totes.

Una altra vaga de 24 hores

BEATRIU CARDONA

En octubre de 2018 i gener de 2019, dues trobades feministes han donat forma concreta i inequívoca a la vaga d'aquest 8 de Març: 24 hores d'aturada de treball remunerat, cures, consum i estudi. D'aquestes potes de la vaga feminista, la vaga laboral és l'única en què les organitzacions de dones hem de comptar amb altres organitzacions. Els sindicats hi som interpel·lats per a respectar el mandat del moviment de

La vaga laboral és l'única en què les organitzacions de dones hem de comptar amb altres organitzacions

dones o, pel contrari, per a modificar les seues decisions: hi podem ser aliats o obstacles.

En aquesta disjuntiva, Intersindical Valenciana sap, ara i sempre, quin és el seu lloc. Com a sindicat de classe, lluitem pels drets de les treballadores i treballadors. Com a sindicat sociopolític, aspirem a construir una societat més justa, sostenible i igualitària. Com a organització feminista, ens situem en tots els àmbits organitzatius –assemblees, plataformes o coordinadores– colze a colze des de la base, al costat de les dones, mai davant. Aquests principis bàsics i fermes sustenten la

nostra intervenció conseqüent en resposta a la crida de les assemblees del 8M. En 2018, la vaga feminista només la vam legalitzar organitzacions alternatives. Els "grans" sindicats només van convocar dues hores en cada torn de treball.

Molta gent pensava que enguany, apresada la lliçó de l'èxit de l'any passat i encaixades les crítiques –emeses fora i dins d'eixos sindicats–, les coses pintarien millor. Però no. Llevat del sector educatiu, es confirma que l'home és l'únic animal que entropessa dues voltes amb la mateixa pedra. I en

aquest cas, "home" no és un vocable genèric.

Aplicat als sindicats, la vaga feminista aporta un altre sentit als adjectius "gran" i "menut". Perquè la grandesa d'una organització sindical davant aquest 8 de Març no es mesura en xifres d'afiliació –o de seguiment, o de milions d'euros rebuts en subvencions–. Pel contrari, eixa dimensió aplicada a un sindicat és directament proporcional a la seua utilitat en el suport solidari a la lluita que protagonitzen les dones treballadores.

INTERSINDICAL
ÈPOCA II – Núm. 69 – març 2019

EDITA: INTERSINDICAL VALENCIANA
DIRECCIÓ: Àlicia Martí
CAP DE REDACCIÓ: Rafael Miralles
DIRECCIÓ D'ART: Amadeu Sanz
DISSENY I MAQUETACIÓ: Juan Pedro Quilón, JuanRa Ortíz, Vicent Llorca Esteve
AUDIOVISUALS I FOTOGRAFIA: Manel Àlamo
WEB: Merche Arráez

COL-LABORACIONS: Assumpció Boix, Encarna Canet, Beatriu Cardona, Vicent X. Contrí, Clara Esteve, M. Carmen Gil, Macu Gimeno, Manuela Latorre, Begoña Siles
ADMINISTRACIÓ I REDACCIÓ: Juan de Mena, 18, bxs. 46008 València.
Tel. 96 391 91 47 · Fax 96 392 43 34 ·
alliolli.stepv@intersindical.org
TIRATGE: 17.000 exemplars
ISSN: 1699-4809
DIPÒSIT LEGAL: V-807-2000
FRANQUEIG CONCERTAT: 46/196

INTERSINDICAL VALENCIANA
www.intersindical.org
ALACANT: Glorieta Poeta Vicente Mogica, 5-12. 03005
Tel. 965 98 51 65
ALCOI: Oliver, 1, 5-D. 03802
Tel. 966 54 06 02
ALZIRA: Av. Luis Suñer, 28-4t, 16. 46600
Tel. 96 240 02 21
ELX: Maximilià Thous, 121-B. 03201
Tel. 966 22 56 16

CASTELLÓ: Marqués de Valverde, 8. 12003
Tel. 964 26 90 94
VALL D'UIXÓ: Almenara, 11, bxs. 12003
Tel. 964 26 90 94
GANDIA: Av. d'Alacant, 18-1r. 46701
Tel. i fax. 962950754
VALENCIA: Juan de Mena, 18, bxs. 46008
Tel. 96 391 91 47
XÀTIVA: Portal del Lleó, 8, 2a. 46800
Tel. 96 228 30 67

Llums i ombres del Pacte d'Estat sobre violència de gènere

MARI CARMEN GIL
Responsable de Polítiques d'Igualtat de l'STEPV

El Pacte d'Estat sobre violència de gènere ha generat moltes expectatives entre les dones que necessitem un espai d'igualtat en tots els àmbits socials. Malgrat la llarga espera, aquest pacte, molt per davall de les expectatives creades, només ha implantat una cinquena part de les 214 mesures acordades en 2018 pel govern espanyol i els grups parlamentaris.

La normativa en vigor (L.O. 1/2004), no arreplega tot tipus de violència contra les dones i nega l'existència de violència de gènere i sexual que no siga la produïda entre parelles o ex parelles. Un pacte d'aquest calibre ha de posar fi de manera contundent als assassinats, maltractaments, violacions o abusos infantils, entre altres, que el pacte és incapaç de frenar.

El decret llei del govern Sánchez aprovat a l'agost de 2018 retorna als ajuntaments les competències en matèria de violència de gènere i amplia l'acreditació de situacions de violència per a accedir a la protecció: un informe dels serveis socials serà suficient per reconèixer les dones com a víctimes de violència masclista, sense cap denúncia prèvia. La norma modificada també permet a les dones compatibilitzar les ajudes que reben amb unes altres. D'altra banda, els

fills i les filles de víctimes no necessitaran el permís del maltractador per a rebre atenció psicològica.

El desempament de la xacra contra la dona no es produeix només per la incapacitat o temor que pateix davant les violències patides –denuncien menys d'un 30% de les víctimes– sinó que es confirma quan dona el pas de denunciar-les.

La veu de les dones ha propiciat la necessitat d'una reforma del Codi Penal, sobretot després de la reper-

Prevenió, sensibilització i detecció

Les polítiques de prevenció, sensibilització i detecció engloben de forma integral la violència contra les dones. Per això cal detectar totes les manifestacions de la violència masclista –físiques, psicològiques, econòmiques i sexuals, en els àmbits domèstics i laborals, socials i institucionals– i integrar-hi l'eradicació de la vio-

lència. L'educació i la prevenció de les desigualtats han d'anar acompanyades d'actuacions que contribuïsquen a posar fi als delictes lligats a les màfies, la finalitat de les quals és la tracta de dones i xiquetes per a l'exploatació sexual i la mutilació dels genitals, una de les formes més brutals de violència i submissió contra les dones.

Aquest pacte, molt per davall de les expectatives creades, només ha implantat una cinquena part de les 214 mesures acordades

ció mediàtica de la sentència de "la Manada". Amb el nou Pacte d'Estat la víctima pot personar-se com a acusació particular en qualsevol fase del procediment, una novetat que estableix el dret a les víctimes al fet que "se les tracte com a titulars dels seus drets, amb possibilitat que siguen elles les que els exercisquen, protagonitzen i tinguen la veu".

D'altra banda, el govern espanyol ha aprovat una reforma de la Llei del Poder Judicial per a la formació de jutges. Eixe text contempla que la violència de gènere passarà a ser una especialitat més. Finalment, la Delegació del Govern per a la Violència

de Gènere treballa per tal d'implementar les millores del seguiment estadístic d'aquest fenomen, entre les quals una enquesta sobre tots els tipus de violència sexual.

Mancances

Entre les llacunes del Pacte, destaca la falta de més control del compliment de les seues previsiones per una Comissió de seguiment que a hores d'ara segueix paralitzada. D'altra banda, no existeix un desglossament econòmic dels costos per a dur a terme les propostes del Pacte. S'han compromès a destinar 200 milions a l'any –80 a l'Administració General de l'Estat, 100 a les comunitats autònomes i 20 als ajuntaments– però sense una memòria econòmica amb garanties. Tampoc no existeix el compromís d'un calendari d'implementació en uns terminis raonable.

En paral·lel, en els centres educatius cal un Pla de Sensibilització i Prevenció de la Violència de Gènere i Sexual i un Pla de formació afectivosocial. Cal també desvincular el Pla d'Igualtat del de Convivència. D'altra banda, en totes les etapes educatives és clau la prevenció de la violència de gènere i sexual, el reforç de la inspecció educativa i la formació del professorat.

El Pacte Valencià contra la violència masclista i de gènere: primers passos

ENCARNA CANET
Responsable de Polítiques d'Igualtat, STEPV Intercomarcal València

El Pacte Valencià contra la violència masclista i de gènere (2017) es va elaborar de forma participativa per la Conselleria d'Igualtat i Polítiques Inclusives i organitzacions feministes, sindicals, universitats, professionals expertes, associacions de dones

afectades i institucions i agents del circuit d'atenció a la violència de gènere. Es tracta d'un trencament amb el model del govern anterior que ignorava els punts de vista de les implicades en el disseny de les polítiques públiques.

El Pacte configura cinc grans línies estratègiques, amb 21 objectius i 293 mesures concretes que afecten la totalitat dels àmbits de l'atenció primària així com la realitat social, política, jurídica, educativa, de mitjans de comunicació

i d'intervenció professional: garantir una societat segura i lliure de violència de gènere; feminitzar la societat; coordinar el treball en xarxa en la intervenció; trencar els murs que fan invisible la violència de gènere; garantir la dotació

pressupostària estable. Intersindical Valenciana participa en la Comissió de Seguiment del Pacte, que ha començat a donar resultats tot i que el grau de compliment global s'avaluarà en finalitzar la seua vigència, cinc anys

Mesures del Pacte

- Sensibilització sobre la perspectiva de gènere** en àmbits diversos: urbanisme, centres sanitaris i educatius; assetjament i ciberassetjament, tracta de dones i explotació sexual; impuls de festes populars sense violència; condemna i rebuig institucional davant qualsevol cas de violència i foment de la investigació en matèria de violència de gènere.
- Formació del professorat** i d'altres professionals 8 personal del SERVEF, funció pública, policia, àmbit judicial, personal sanitari... Promoció de la coeducació als centres educatius amb l'establiment de la figura de la Coordinació d'Igualtat. Visibilització de les dones en els materials i recursos educatius. Ús d'un llenguatge no sexista i inclusiu, introducció de les matèries de gènere als graus i postgraus.
- Participació.** Promoció de l'associacionisme de dones i participació

de dones en campanyes institucionals. Creació d'una xarxa valenciana d'agents d'igualtat i elaboració de plans d'igualtat. Creació de la Xarxa de Consells de les Dones. Suport a dones de l'àmbit rural i promoció de trobades d'entitats feministes

- Recursos per a dones supervivents** i els seus fills i filles. Ampliar la xarxa d'habitatges per a dones. Facilitar el trasllat de centre educatiu a l'alumnat afectat per violència de gènere. Inserció sociolaboral per a dones. Títols de transport gratuïts per a les dones i fills i filles. Accés a la Renda Valenciana d'Inclusió. Exempció de taxes universitàries, FP i ensenyaments artístics. Mobilitat de les treballadores de l'administració afectades per violència de gènere. Atenció específica a cambres de pis i empleades de la llar. Blindatge dels recursos materials, personals i econòmics destinats a la

violència de gènere. Reserva de 12 milions d'euros anuals per a ajudes directes, programes, serveis i centres especialitzats

- Atenció a dones afectades per la violència de gènere.** Increment del nombre de professionals: lletrades especialitzades, intèrprets, traductores... Ampliació de la xarxa de centres de recuperació integral a totes les ciutats de més de 100.000 habitants. Creació de centres d'emergència a Castelló, Alacant i València i de Centres Dona-24 hores per a les zones de l'interior. Creació d'una oficina de denúncies especialitzada. Introducció en els recursos de la figura de l'educadora social infantil. Atenció a dones que no denuncien. Evasió del contacte víctima-agressor en instal·lacions judicials i policials. Millora de l'atenció als PEF i SEAFI. Simplificació dels tràmits administratius per accedir a ajudes i recursos

- Mitjans de comunicació.** Impuls de "notícies de llaç blanc" (Unió de Periodistes Valencians). Reforç de l'Observatori de la publicitat no sexista. Supressió de contractes i subvencions de l'administració amb mitjans que cosifiquen les dones
- Feminització de la societat.** Promoció de l'esport i la programació cultural igualitaris. Establiment d'un premi autonòmic a les festes igualitàries. Promoció dels valors de les noves masculinitats i garantia de contractació pública responsable amb empreses amb plans d'igualtat, mitjans de comunicació sense publicitat sexista, anuncis de prostitució... Constitució de l'Observatori Valencià de la violència de gènere i Masclista i de l'agenda d'expertes valencianes. Reserva d'almenys un 30% de les places de policies locals per a dones. Programes d'atenció per als maltractadors.

PRECARIAT EN CLAU DE DONA

ASSUMPCIÓ BOIX GUILLÓ

El treball de les aparadores, un ofici molt estés al Baix Vinalopó, consisteix bàsicament en cosir la pell o el plàstic amb què es confecciona el calçat. Però per a cosir les parts d'una sabata hi cal rebaixar les vores, encolar, doblar, apegar i cosir els materials amb tots els seus elements. Les aparadores realitzen els seus treballs, d'una gran especialització, manualment o amb una màquina específica. El terme "aparadora" –en femení– s'explica perquè són quasi exclusivament dones les que realitzen eixos treballs. Les escasses treballadores integrades en les cadenes productives de les fàbriques són les que podem gaudir d'un contracte i acollir-se al que disposa el conveni del sector.

Treballar a casa o al taller

En els tallers, les aparadores solen tindre un contracte a temps parcial, de molt poques hores. Però en la majoria de locals il·legals i els domicilis particulars treballen sense cap contracte, una condició que alimenta l'economia submergida, majoritària en el sector. Les màquines de les treballadores són de la seua propietat particular i consegüentment, les peces de recanvi i reparacions van al seu càrrec. Són dones que no cotitzen a la Seguretat Social i que no tenen dret a baixes laborals, subsidis d'atur ni pensions per jubilació.

Encara que és difícil conèixer les xifres globals del nombre d'aparadores en situació de precarietat en les comarques del sud d'Alacant, hi ha càlculs que asseguren que podrien ser-ne unes 8.000. Cal remarcar que el calcer és un sector estacional, hi ha més activitat en dos temporades intercalades per un o dos mesos de baixa producció i que aquesta temporalitat, reconeguda en els convenis de les empreses, no està reconeguda per a les aparadores sense contracte.

Si no hi ha faena, no es cobra. A més, en una societat globalitzada, amb les urgències de disposar del producte acabat per a la seua comercialització de manera immediata, s'acurten els temps de la cadena de producció, el que implica pitjors condicions de treball per a l'esglaó més dèbil, les aparadores.

Un treball dur, amb postures fixes i amb molta activitat manual i

Una aparadora que treballa en sa casa –vuit hores diàries, de dilluns a divendres– pot arribar a guanyar entre 150 i 300 euros setmanals

repetitiva provoca entre la gent més major algunes afeccions òssies característiques –el túnel carpià, entre altres– no reconegudes com a malalties professionals. A les aparadores, en mancar de dret a baixes laborals, aquestes dolències els són diagnosticades com a "malalties generals".

Pel que fa als aspectes retributius, una aparadora que treballa en sa casa –vuit hores diàries, de dilluns a divendres– pot arribar a guanyar entre 150 i 300 euros setmanals, depenent si la faena l'arreglen elles directament de la fàbrica o li la porta un repartidor (que cobra un percentatge per cada parell). Una jornada laboral de vuit hores comença de bon matí i sol finalitzar sobre les 10 de la nit: l'aparadora sol ser una mestressa de casa que també ha de comprar, guisar, ocupar-se de criatures, netejar, llavar, planxar, etc.

Biaix de gènere

Les dones aparadores tenen una doble jornada laboral. Treballen per a la seua família i per a l'empresa de sabates, tot a canvi d'un sou molt per

Aparadores: molta faena amb sous de misèria

davall del salari mínim, sense condicions legals i amb despeses que hauria d'assumir l'empresa. Són una mà d'obra molt mal pagada.

Per atraure mà d'obra femenina cap a l'economia submergida, l'empresariat –i la cultura patriarcal– sol recórrer a un argument ben eloqüent: "La dona està millor en casa, on pot ocupar-se de la seua família i treballar, i així aportar una ajuda extra a l'economia domèstica. A més, la família pot ajudar-li, en els temps lliures o si es pateix una desocupació laboral". Es tracta de circumstàncies que en temps de crisi poden quallar entre sectors de població molt castigats, sense a penes escoles infantils gratuïtes ni serveis públics suficients per a atendre criatures menudes i persones majors o dependents, obligacions que impedeixen el compliment d'horaris laborals complets en una fàbrica o un taller. Però malgrat treballar aïllades, cada vegada hi ha més víctimes d'aquesta explotació laboral conscienciades i decidides a actuar per a canviar la situació.

La solució, l'organització

Fa uns mesos que en el Baix Vinalopó i la Vega Baixa –altres comarques estudien ara sumar-se al moviment– grups de dones organitzades van convergir fa vora d'un any en l'Associació de Aparadoras y Trabajadoras del Calzado (AATC). A Elx, amb dos centenars d'associades, han realitzat vídeos i obert un portal web amb més de dos milers de visites.

Aquestes aparadores organitzades coincideixen periòdicament per a compartir les seues situacions laborals. També promouen reunions amb autoritats locals i presenten mocions amb les seues reivindicacions per a denunciar l'explotació que pateixen. Les corporacions municipals d'Elx i Callosa del Segura han aprovat acords que reclamen solucions per al col·lectiu, però fins ara la patronal s'ha negat a rebre-les. L'AATC ha

aconseguit que es presenten mocions sobre la seua situació laboral en el Senat, el Congrés. La presentada en les Corts Valencianes es va aprovar per unanimitat.

Gràcies a aquestes iniciatives, moltes treballadores del calçat han augmentat la seua consciència i comencen a demanar el que legalment els correspon, un contracte i unes condicions laborals com les que conté el conveni col·lectiu del calçat.

Què volen les aparadores

- Visibilitzar la situació real de les aparadores i treballadores del calçat.
- Fer accions perquè les dones prenguen consciència de la seua situació laboral i els drets que els corresponen.
- Denunciar públicament els incompliments legals de les empreses.
- Crear cooperatives perquè les dones s'agrupen i treballen amb cobertura legal.
- Emergir tot el treball que es realitza en l'economia submergida.

Per a saber-ne més

Lara, B., Molero, G. (2018). *Aparadoras*. Libros.com

Carrillo, M.C. et al. (2005). *Trabajo a domicilio. El caso de las aparadoras del calzado*, Universitat d'Alacant.

San Miguel, B. (1998). *Los trabajadores del calzado en Elche. Cambios en las condiciones de vida y trabajo (1967- 1997) (Tesi doctoral)*. Universitat d'Alacant.

“Al camp, la dona sempre ha estat a l'ombra de l'home”

“El món agrari em tira des que tinc ús de raó”, reitera amb l'estil planer que la caracteritza aquesta dona que des de fa vora vint anys es dedica a temps complet a conrear les vinyes, ametllers i oliveres que heretà de la seua família a Casas del Rey, la aldea de Venta del Moro on nasqué i es crià. Dirigent de la nova executiva de la Unió i consellera de la denominació d'origen Utiel-Requena, Isabel Navarro és un exemple clar on, de manera natural, dona i terra s'entrevaren profundament.

CLARA ESTEVE FERRER

Quines són les arrels d'eixa dedicació al camp?

He treballat al camp tota la vida. Des que he valgut per a treballar ajudava mon pare en l'explotació familiar, encara que en fer-me major vaig entrar a treballar de caixa de supermercat. Quan ell va faltar, les terres començaren a prendre un aspecte d'abandonament que a mi em dolia molt i vaig decidir donar-me d'alta al camp amb el suport del meu so-

gre, que m'ajudava molts dies i m'hi acompanyava. “Isabel, has de fer-te agricultora i comprar-te maquinària, perquè així no pot ser”.

Li agradava el camp...

Em tira molt. És on he nascut, on tinc les meues arrels i m'agrada. És molt de treball físic, però compensa, a mi sens dubte em compensa.

Quines satisfaccions aporta?

El camp et dóna relax. Estic a la meua vinya, estic podant i alce la vis-

ta, mire la muntanya... És relaxant i a més et dóna molta llibertat d'horaris. Si un dia no pots anar a treballar, ho compenses un altre, però t'ho marques tu. Ningú no t'imposa un horari.

Té problemes eixe treball?

El més gran és el preu que als agricultors ens paguen pels nostres productes. L'Administració hauria de revisar la llei de la cadena alimentària per a frenar els comercials, que són els que especulen amb els nostres

El camp et dóna relax. Estic a la meua vinya, estic podant i alce la vista, mire la muntanya... És relaxant i a més et dóna molta llibertat d'horaris.

productes. Els governs no haurien de consentir mai que se'ns pagara per davall dels nostres costos de producció.

El vincle entre les dones i el camp és gairebé ancestral, però no ho és tant la seua visibilitat i representativitat.

Sí, i mai han ocupat tots els llocs, sempre hi ha hagut tasques i llocs que només han desenvolupat els homes. Però ha sigut per la cultura, per l'educació, que marcaven que sempre l'explotació la portava l'home. El patriarcat de l'home estava ahí, i encara ho està. I la dona, al camp, sempre ha estat a l'ombra de l'home, mai ha tingut una vida laboral, ha sigut beneficiària en la Seguretat Social, primer del pare, i quan ja es casaven, del marit. És veritat que no hi feien totes les feines, entre altres coses perquè s'ocupaven d'altres a la casa, la família, els fills, la cura dels malalts... Però la dona també ha treballat sempre al camp. En aquesta zona, per exemple, en recol·leccions, en la verema, en feines d'esporga, de rayuelo, sempre ha anat la dona a ajudar en l'explotació familiar.

La llei de titularitat compartida de la terra, que buscava visibilitzar la dona al camp, ha donat els fruits esperats?

Eixa llei va nàixer, efectivament, carregada de bones intencions, ja que pretenia sobretot que dones que sempre s'han dedicat al camp esti-

gueren a la Seguretat Social i tingueren una vida laboral. Però no ha donat en absolut els fruits esperats. La llei és d'octubre de 2011 i, quan es va crear, es preveien per a l'any següent 30.000 registres de titularitat compartida. El 2015 es va fer un estudi des del Ministeri d'Agricultura i les dades eren molt diferents: només s'havien efectuat 141 d'eixos registres a tota Espanya. Durant els últims anys han augmentat, sí, però molt a poc a poc: actualment es calcula que hi ha 400 registres en tot l'estat. Entre els principals motius que expliquen aquest fracàs, hi ha dos: la falta de compromís polític per a dotar-la de majors recursos econòmics que facen la llei més atractiva i l'absència d'informació, no només entre els agricultors, sinó entre els mateixos treballadors de l'Administració.

Es parla bastant del relleu generacional al camp. Nota també un relleu en clau de gènere?

Molt poc, molt poc. Està canviant amb el canvi de generacions i de l'educació, i es van instal·lant més dones en l'agricultura. Ara, en l'última convocatòria d'ajudes a primera instal·lació, en aquesta comarca hi ha hagut sis o set dones que han participat. Així que molt a poc a poc, però sí, es va despertant.

Pel que fa a l'experiència personal, ha patit algun obstacle per la condició de dona agricultora?

No, jo crec que no. Els obstacles, més que amb la gent relacionada amb el camp, solen ser quasi sempre amb l'Administració. A l'hora de fer papers et posen moltes traves que has d'acomplir i jo crec que ens ho haurien de posar més fàcil perquè ens lleva molt de temps. Amb tanta burocràcia s'allarguen molt els pagaments.

Vol dir que amb la gent del camp, amb els seus companys, no hi ha problemes?

No, almenys jo no he trobat problemes amb els homes. Fixa't que açò és una aldea menuda, on tots ens coneixem, i són més les dones que quan els dic que me'n vaig a podar, em diuen: “Ah! Que tu podes?” I jo els dic que clar que pode, que jo faig les tasques que s'han de fer en la meua explotació.

Dels nou màxims responsables de la Unió és l'única dona i entre les persones afiliades, només un 15% són dones...

Sí, sóc l'única dona que he entrat a la comissió executiva que ha eixit d'aquest últim congrés, però, realment, estem satisfets perquè hi ha hagut un creixement de més dones en les àrees de representativitat. Ens hem marcat l'objectiu que en totes les comarques hi haja visibilitat femenina en els òrgans de direcció, cosa que encara no és així del tot, però sí en la majoria. També hem aconseguit que dues dones siguen les secretàries comarcals, concretament a Utiel-Requena i a la Marina Baixa.

Què li diu a una dona que en aquests moments es plantege canviar de vida i dedicar-se al camp?

Per a mi el camp és molt bonic, així que jo l'animaria. Sí que li diria que tinga paciència, i que costa, perquè el camp és molt de treball físic, però també és molt satisfactori: quan veus les teues plantes créixer, quan tens bona collita, la veritat és que està molt bé. Després, això sí, quan vas a vendre-ho, pot ser que et lleven eixa satisfacció. Enguany, jo tenia una collita boníssima, anava a veremar a gust però a l'hora de vendre... el preu del raïm, ha anat cap avall. De vegades la renda agrària no rendia.

Una Directiva de l'Europarlament obri una altra via per a consolidar la desigualtat

Pares en la criança: ajudants o corresponsables?

MACU GIMENO MENGUAL

Recentment el Parlament Europeu ha aprovat una nova Directiva de conciliació, presentada com un "gran pas cap a una Europa més social". En un comunicat públic, la Plataforma Permisos Iguals i Intransferibles per Naixement o Adopció (PPIINA), de la qual forma part la Intersindical Valenciana, ha reaccionat a l'anunci de l'Europarlament per a denunciar que la nova disposició legal és un parany, "una maniobra per a consolidar la desigualtat en nom de la igualtat".

La reforma de la Directiva de permisos parentals estableix quatre mesos de permís parental intransferible per a cada persona progenitora i un nou permís de paternitat de deu dies. A primera vista pot semblar que les mesures suposen un avanç per a la igualtat de gènere però, com assegura la PPIINA, l'estudi atent de la disposició demostra que les condicions que regulen aquests permisos poden servir precisament per tot el contrari.

Permisos diferents?

Si volem homes cuidadors, si entenem que la criança i les cures han de ser compartits de manera corresponsable per les dos persones progenitores, per què hi ha que establir diferències entre uns permisos i altres? És acceptable un permís de paternitat de deu dies, retribuït com una baixa per malaltia, amb el 75% del salari? Per què no s'ha equiparat aquest permís amb el de maternitat amb la percepció íntegra de les retribucions?

Sobre el permís parental de dos mesos intransferible –el que significa que el gaudeix cada persona progenitora–, la nova Directiva estableix que la remuneració dependrà de cada país. És a dir, no s'assegura el pagament del 100% del salari, un extrem que ens aboca a una conclusió evident: si t'aculls a un permís parental t'arrisques a que et retallen el sou.

És lògic deduir que el progenitor home no sol·licitarà eixe permís si eixa condició duu aparellada una pèrdua de diners. De fet, l'estadística confirma que són les mares les que es prenen aquests dos mesos –mal pagats–, fent ús d'altres mesures de flexibilitat que segueixen precaritzant les seues retribucions. En el món laboral, és una situació que a llarg termini provocarà l'increment de la bretxa de gènere. Al risc que els permisos parentals estiguen mal retribuïts s'afegeix que només siguen les dones les qui els sol·liciten. Amb aquestes premisses, les mares faran tot el possible per a allargar el gaudi d'un període clau com és el de les criatures després del naixement.

Encara que la Directiva estableix la possibilitat de demanar aquest permís en dies solts al llarg de dotze anys, sembla evident que seran els homes els que s'hi acullen. Com queda llavors la regulació d'una autèntica corresponsabilitat en la criança i les cures? La conclusió més tangible és que la Directiva aprovada pel Par-

lament Europeu aspira a consolidar un model de dona cuidadora principal i d'home ajudant en les cures, per

a perpetuar els rols de gènere i posar obstacles als avanços cap a la igualtat. Nosaltres en canvi apostem per

un altre model en el qual, de manera equitativa, dones i homes puguem implicar-nos en la criança.

Carmen Alborch, en el record

La mort el passat 24 d'octubre de qui va ser ministra de Cultura i directora de l'IVAM va causar una gran consternació social. Entre les fites del compromís de Carmen Alborch en pro de la igualtat i de la causa feminista destaquen les denúncies sobre l'absència i invisibilització de les do-

nes en els espais de poder. De fet, en el discurs al Palau de la Generalitat l'últim 9 d'Octubre, la seua darrera aparició pública, va reivindicar el feminisme, "que ha millorat la qualitat de vida de tots els ciutadans" i, per això, "hauria de ser declarat patrimoni immaterial de la humanitat". Les seues idees i la seua força i alegria carismàtiques són ja un referent per a tota la societat.

'La vagina, cosa fina', una altra mirada

Amb el suggerent subtítol "Tot el que vols saber, però mai no t'has atrevit a preguntar", aquest volum de Nina Brochmann i Ellen Stokken

Dahl, autores joves de deliciosa ironia, pot ser un bon complement per a acabar d'entendre el que les dones tenen a l'entrecreixa. En 2015, les autores, estudiants de Medicina a la Universitat d'Oslo, van engegar el bloc "la zona genital" que en poc temps es va convertir en un dels més llegits del país i que ara ha pres la forma de llibre. Un text que la conselleria del ram podria distribuir en tots els instituts valencians. Perquè una persona amb més informació sempre pot prendre les seues pròpies decisions amb confiança i seguretat.

L'avortament de Casado

El líder del PP ha anunciat la seua intenció, si arriba a governar, de restringir el dret a l'avortament: "Si volem finançar les pensions i la salut hem de pensar en com tenim més xiquets i no en com els avortem. Jo tinc un fill, he vist ecografies i no en-

tenc com un país desenvolupat pot defensar un avortament lliure fins a la setmana 20 ó 22 en determinats supòsits".

Amb el pretext dels partits de dreta per veure qui és més masculista, sorprén la frivolització amb la llibertat reproductiva de les dones que ha fet Pablo Casado. Afirmit que la baixa natalitat està relacionada amb el dret a l'avortament només pot ser fruit d'una voluntat inequívoca de mentir: no n'hi ha cap estudi que done suport a tan colossal estupidesa.

'Valentes', un programa d'À Punt Mèdia

La programació de la cadena pública inclou una sèrie documental per a televisió dedicada a dones valencianes desaparegudes que van destacar en els àmbits de la cultura, la política, l'empresa, la medicina o

el dret. En cada capítol, dues veus d'autoritat –sempre dones– ajuden a reconstruir la vida de les protagonistes. Les seleccionades per a la segona temporada, pendent d'emissió, són Alejandra Soler, Maria Beneyto, Asunción Cruañes, Concha Piquer, Amparo Iturbi, Margarida Borrás, Raquel Payà, Virtudes Cuevas, Maria Cambrils, La Pastora, Les Bambuneres d'Alcoi, Enriqueta Agut i Carmen Alborch. Els episodis ja emesos es poden visionar a través del portal d'À Punt.

Empar Navarro (II temporada Valentes)

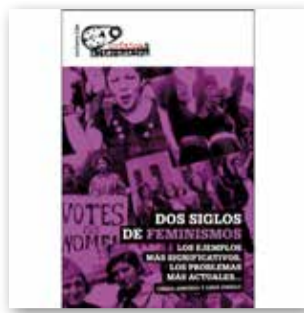
ROSA ROIG, MANOLA ROIG
Contem històries de dones d'ací
 Vincle, València 2018
 50 pàgines

21 biografies de valencianes d'ahir i d'avui –mestres, científiques, escriptores, músiques, polítiques, pensadores, artistes, activistes, esportistes...– reunides en un recull que pretén compensar l'omnipresència de figures de referència masculines. Concebut en clau divulgativa, aquestes pàgines ajuden a visibilitzar l'obra polifacètica d'unes dones de la terra que en distints moments de la història hi van deixar unes petjades que cal reivindicar.

SANDRA CAPSIR, MARIA VIU
Dones valencianes que han fet història
 Alzira, Bromera, 2018
 74 pàgines

Aquest volum reuneix apunts biogràfics de 33 valencianes de diferents èpoques i perfils, protagonistes importants però sovint desconegudes per una societat que no els ho ha posat fàcil. El llegat d'aquestes dones extraordinàries de distintes comarques valencianes, molt de temps invisibilitzades, reclamen per dret propi un lloc en la història del País Valencià. El llibre fa una aproximació a les seues obres i convida a saber-ne més.

CINZIA ARRUZA, LIDIA CIRILLO
Dos siglos de feminismos
 Sylone, Barcelona 2018
 206 pàgines

Tot i que els diversos feminismes poden entrar en conflicte, l'ampli moviment que constitueixen conforma una autèntica galàxia social, política i cultural amb què, en contextos diversos, les dones han lluitat amb teories, pràctiques i discursos per a lliurar-se d'unes relacions de poder: des de la Revolució Francesa, el sufragisme, la "diferència", la identitat de gènere, les conquestes dels anys setanta o els creuaments d'opressions de gènere, classe o ètnia.

CORAL HERRERA
Hombres que ya no hacen sufrir por amor
 Catarata, Madrid 2019
 176 pàgines

Els homes no naixen, es fan. La masculinitat patriarcal –com la feminitat– és una construcció que sorgeix, creix i es transmet de generació en generació. Però hi ha cada volta més dissidents que rebutgen els mites de la masculinitat i es neguen a reproduir els seus estereotips i rols dominants. Des d'una visió crítica, l'autora ens convida a declarar-nos en rebel·lia, però amb optimisme, contra els mandats de gènere.

BEL OLID
Feminisme de butxaca. Kit de supervivència
 Angle, Barcelona 2018
 128 pàgines

El feminisme és més viu i necessari que mai perquè la discriminació cap a les dones, tot i que manté el seu poder paralitzant, s'ha tornat més subtil i difícil de detectar. Aquesta professora de llengua exposa els conceptes clau de la lluita feminista d'una manera intel·ligent, radical i, de vegades, sorprenent. Bel Olid col·labora en nombrosos mitjans culturals i de comunicació i des de 2015 presideix l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana.

Aitana Ferrer, mestra i cantant

VICENT XAVIER CONTRÍ

Hi ha artistes que naveguen lliures per l'escena musical valenciana;

veus polifacètiques que són difícils de posar en el sac del pop, del jazz o de la cançó d'autor. Aitana Ferrer n'és un exemple i, potser, aquest tret no deixa

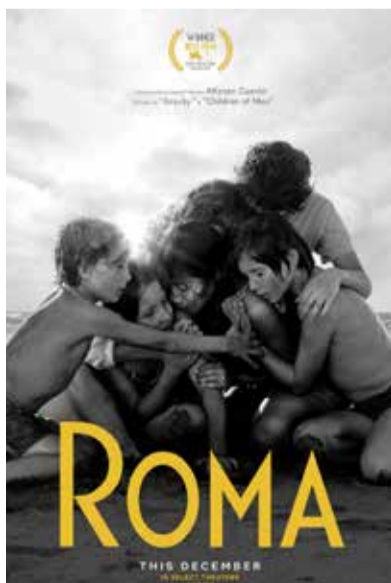
de ser una virtut. La cantant de Ribarroja de Túria està que no para i just és que li dediquem aquestes ratlles quan es troba immersa en tres projectes ben interessants. Per un costat continua endavant com a veu solista en la Factoria de Sons, una formació de música infantil dels germans Murillo que "naix d'una barreja entre un ampli coneixement musical i l'estudi de la psicologia infantil que, com a fil conductor, té la imaginació i la fantasia". D'altra banda, aviat traurà un nou disc en solitari per adults. Un treball que entenem que fixarà les bases definitives de la seua carrera, iniciades la dècada passada amb el prometedor debut "Cants d'amor i primavera" (Factory Music-PM Produccions). La tercera proposta és del tot curiosa. L'equip de músics que lidera Aitana Ferrer realitza cançons

de bressol per encàrrec, molt abans que el nadó haja vingut al món. Ferrer s'entrevista amb els pares i trau la informació necessària per dur a bon port una cançó personalitzada. "És gratificant saber que després ens han contat com eixos xiquets s'adormen amb la seua cançó de bressol", explica la cantant.

Aitana Ferrer realitza cançons de bressol per encàrrec, molt abans que el nadó haja vingut al món

Aitana Ferrer està còmoda en el camp pedagògic. Val a dir que és mestra i moltes de les seues creacions musicals van lligades a les tasques d'aprenentatge. A més a més, la podeu escoltar en el programa l'Escoleta de la ràdio d'À Punt mèdia. Un espai pensat per als pares amb consells de tota mena per educar els fills i divertir-se amb ells. Així que atents a la ràdio, als seus concerts i a les pròximes cançons que aviat podrem escoltar.

ROMA

Direcció i guió: Alfonso Cuarón
 Fotografia: (Blanc i negre) Alfonso Cuarón, Galo Olivares
 Repart: Mariana de Tavira, Nancy García, Yalitza Aparicio, Verónica García.
 País: Mèxic, 2018.
 Premis: Lleó d'Or del Festival de Venècia. Dos Globus d'Or de l'Associació de la Premsa Estrangera de Hollywood. Goya a la millor pel·lícula iberoamericana. Deu nominacions als Oscar.

Homenatge a dos dones

BEGOÑA SILES

Roma és un homenatge del director a les dones de la seua infància: la seua mare i la seua nana. Cuarón rememora la infància en els anys setanta del segle XX quan viu a Roma, un barri de classe mitjana-alta de la Ciutat de Mèxic. La seua mirada plasma els records en imatges en un blanc i negre lluminós i hiperrealista, on la càmera se situa a la distància justa per a planar sense interrompre els quefers diaris d'aquestes dones, sobretot de Cleo, la criada indígena i autèntica protagonista.

Dues dones, dos estrats socials

La distància allunyada de la càmera dels personatges i la trama no només emfatitza el valor líric de les imatges i l'ordre social, sinó que s'identifica amb la mirada distant amb què Cleo observa els successos familiars. Per-

què hi ha una distància, hiperrealista, entre la senyora Sofia i Cleo, la serventa, a pesar que la història pretén crear un llaç de sororitat entre ambdues.

"No importa el que et diguen, sempre estem soles", confessa Sofia a Cleo, després de saber que viu una experiència similar a la seua, que ha sigut abandonada amb els seus quatre fills pel seu espòs. Cleo està embarassada sense desitjar-ho d'un jove que no vol saber-se'n res d'ella des que sap que és el pare.

Amb aquest to de la trama, la història traça amb pinzellades subtils i enèrgiques les diferències de caràcters i imprimeix sense prejudicis la diferència social existent entre Cleo i Sofia. La senyora pot exterioritzar tota la seua frustració, en xocar en l'aparcament el cotxe del seu marit o ordenant de manera despòtica que la

criada arplegue del pati els excrements del gos.

Cleo viu la seua desoladora situació sense irritar-se, obeint en silenci els desaires de la senyora, mirant allunyada el que ocorre en la família i realitzant les faenes d'empleada domèstica amb la mateixa cura de sempre, amb un silenci i una bondat que no transmeten submissió, sinó coneixement de la pròpia posició i realitat social: Cleo és una criada indígena i fadrina i està preocupada per les possibles conseqüències del seu embaràs: "¿Me va a correr, señora Sofia?".

La bellesa de la càmera de Cuarón col·loca la mirada poètica sobre els personatges i els successos de la mateixa manera que Cleo mira des del silenci i la bondat la família per a la qual treballa.

INTERSINDICAL

Ecofeminisme, la lluita per la vida

MANUELA LATORRE

L'ecofeminisme, com a interrelació d'ecologisme i feminisme, és un corrent de pensament i un moviment social que assegura que el model econòmic i cultural occidental s'ha desenvolupat sense tindre en compte les bases materials i relacionals que sostenen la vida.

El capitalisme ha explotat la naturalesa, ha provocat l'augment dels impactes ambientals i ha subordinat i oprimint els éssers humans, les dones de manera particular. Aquest sistema, que ha provocat el creixement de la degradació i els desequilibris del medi ambient –alteració del clima, forat de la capa d'ozó, contaminació de l'atmosfera, l'aigua i la terra, pèrdua de biodiversitat, erosió, desertificació, desforestació...–, és també responsable de la pobresa, les tensions entre el Nord i el Sud i l'impacte sobre la salut dels éssers vius. El capitalisme afecta directament les desigualtats i els desequilibris socioeconòmics entre estats, regions i grups socials, i provoca conflictes armats i desigualtats socials de gènere.

La resposta a l'explotació i destrucció de la naturalesa i a les relacions amb les desigualtats socials i de gènere és tot just l'ecofeminisme,

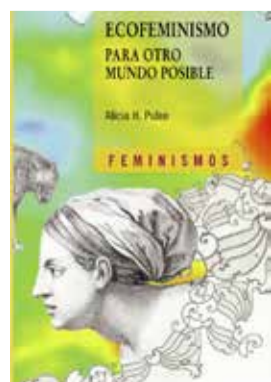
una perspectiva que aporta una renovada visió del món, ecologista i feminista. Són diverses les autores i corrents que des de plantejaments plurals assumeixen eixos postulats i proposen un profund canvi social.

Ecofeministes pioneres

Françoise d'Eaubonne és la primera a utilitzar el terme ecofeminisme (*Le Féminisme ou la mort*, 1974), on relaciona sobre població, devastació de la naturalesa i dominació masculina. L'autora francesa qüestiona la relació entre sexes per a posar fi a la destrucció ambiental i l'alienació del temps

personal, causades per la sobreproducció i el consumisme desenfrenats d'objectes superflus no necessaris. D'Eaubonne fa responsable el patriarcat de la destrucció mediambiental, la sobreexplotació i mercantilització de la naturalesa i de les dones, i de la ruptura amb les relacions d'igualtat entre homes i dones en el matriarcat originari.

A mitjans dels anys setanta del segle XX, l'ecofeminisme es va desenvolupar en corrents diversos que connectaven feminisme, pacifisme i ecologisme i que van començar a actuar contra la destrucció mediam-

El capitalisme ha explotat la naturalesa, ha provocat l'augment dels impactes ambientals i ha subordinat i oprimint els éssers humans, les dones en particular

biental i humana. La funció d'eixos pioners subjectes femenins serà clau quan el capitalisme i el patriarcat han imposat un sistema de dominació, explotació i poder estatal que les oprimeix i margina de manera més virulenta.

Els ecofeministes essencialistes o clàssics consideren que les dones tendeixen a preservar la naturalesa perquè estan més prop d'ella. Aquest corrent reivindica la feminitat i atorga un valor superior a les dones i a tot allò femení: es preocupa per l'espiritualitat i el misticisme, aposta per recuperar el matriarcat primitiu i per posar molt més en valor la dona i la naturalesa. Les ecofeministes clàssiques, com l'activista Petra Kelly (*Por un futuro alternativo*, 1997), són contràries a la cultura sexista i a les seues manifestacions com el militarisme, la nuclearització, la degradació ambiental i la tecnociència amb efectes nocius en la salut de les dones.

Nous ecofeminismes

L'ecofeminisme que sorgeix en algunes cultures del Sud per autores com Vandana Shiva, María Mies o Ivonne Guevara, considera les dones portadores del respecte a la vida. Responsabilitzen el desenvolupisme occidental de la destrucció de la naturalesa i, amb ella, de la pobresa de les dones i les poblacions indígenes.

Per la seua banda, l'ecofeminisme constructivista, crític amb l'essentialisme clàssic, defén que la relació estreta entre dones i naturalesa se sustenta en una construcció social. Aquest corrent denuncia la subordinació de l'ecologia i les relacions entre les persones a l'economia i la seua obsessió pel creixement. Segons Bina Agarwal (*Negociación y relaciones de género: dentro y fuera de la unidad doméstica*, 1998), el paper de les dones en la defensa de la Naturalesa és una conseqüència de la seua preocupació per garantir la subsistència

–amb l'aprovisionament material i energètic–, no per gust ni per predisposició genètica.

Aquest moviment ha desconstruït molts dels dogmes dominants del feminisme i ha mostrat que hi ha maneres d'entendre la història, l'economia, l'ordenació del territori, la politologia o la vida quotidiana que possibiliten la construcció d'uns altres models d'organització i unes altres relacions i emancipadores per a totes les persones. El pensament que propugna es basa en la interacció i la prioritat comunitària perquè la sensibilitat ecològica no és patrimoni ni de les dones ni dels homes, tot depèn de la divisió sexual del treball, la distribució del poder i la propietat, segons les divisions de classe, gènere, ètnia i casta. Ressalta les tasques de les dones en la cura del Planeta i la vida, però amb la corresponsabilitat d'homes i dones en el treball de la supervivència (Celia Amorós: *Cap a una crítica de la raó patriarcal*, 1985).

Ecofeminisme il·lustrat

L'ecofeminisme il·lustrat, segons la proposta d'Alicia Puleo (*Libertad, igualdad, sostenibilidad. Por un ecofeminismo ilustrado*, 2008), manté una posició orientada cap a l'ecojustícia i la sostenibilitat, sense renegar de les conquestes d'igualtat i autonomia que ha obtingut el feminisme il·lustrat. Enfront de la finitud del món, cal un diàleg intercultural i acceptar prudentment la ciència, la universalització de les virtuts de la cura aplicades als humans i a la naturalesa, i una moral de la compassió.

Autores contemporànies compromeses amb l'ecofeminisme com Yayo Herrero (*Ecofeminismo: una propuesta de transformación para un mundo que agoniza*, 2006), plantegen ara mateix que l'alternativa no consisteix a desnaturalitzar la dona, sinó a "renaturalitzar" l'home i a ajustar l'organització política, relacional, domèstica i econòmica a les condicions materials que possibiliten la sostenibilitat. En aquest sentit es planteja un canvi cultural que visibilitze l'ecodependència per a les dones i els homes.

Des de l'ecofeminisme arriba el moment perquè tots els éssers humans avancem junts en la lluita per la vida. Perquè cooperem en un projecte polític, social, econòmic, cultural i ètic de transformació de la realitat i de construcció d'una altra societat més justa, equitativa, lliure, igualitària i solidària de persones més felices.

